

Ба Шурои диссертациони 6D.KOA - 017 назди
Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи
миллии илмҳои Тоҷикистон, 734025, ш. Душанбе,
кучаи Айни, 44

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Убайдуллозода Ғолиб Хонҷон дар мавзӯи «Такмили ҷанбаҳои ташкиливу иқтисодии идоракунии фаъолияти инвеститсионӣ дар низоми гидроэнергетикаи Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.06.04. - Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо пешбинӣ гардидааст.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисоси ва самтҳои шиносномаи илмӣ, ки аз рӯи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст.

Соҳаи таҳқиқоти диссертационӣ ба тахассуси илмии 08.00.06 - Иқтисодиёт ва идоракунӣ тибқи самтҳои фаъолият (08.00.06.04 - Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо):– идоракунӣ дар низомҳои иҷтимоӣ ва иқтисодӣ: 10.1. Коркарди проблемаҳои илми идоракунӣ ва методҳои маърифати он. Ақидаҳои назариявӣ нисбат ба табиат, моҳият ва инкишофи идоракунӣ. Самтҳои муосири коркардҳои назариявӣю методологӣ дар соҳаи идоракунӣ. Асосҳои фанӣ ва байнифанӣи идоракунӣ; 10.4. Сиёсати давлатӣ, механизмҳо, методҳо ва технологияҳои таҳия ва татбиқи он. Стратегия ва тактика дар амалисозии сиёсати давлатӣ; 10.5. Вижагиҳои коркард ва татбиқи сиёсати давлатӣ дар бахшҳои иҷтимоӣ ва иқтисодиёт. Робитаҳои бевосита ва бавоситаи сиёсати давлатӣ, механизмҳо, методҳо ва технологияҳои таҳия ва татбиқи онҳо. Инкишофи шаклҳои ҳамкориҳои давлат ва бахши хусусӣ. Идоракунии амволи давлатӣ; 10.8. Идоракунии системаҳои иқтисодӣ, усул(принсипҳо), шаклҳо ва методҳои амалисозии он. Вобастагии идоракунӣ аз ҳислат ва ҳолати системаи иқтисодӣ. Идоракунии тағйирот дар системаҳои иқтисодӣ. Назария ва амалияи идоракунии сохторҳои интегратсионӣ ва равандҳои интегратсияи бизнес; 10.11. Ҷараёни идоракунии ташкилот, зерсистемаҳо ва функцияҳои алоҳидаи он. Ҳадафмуайянкунӣ ва банақшагирӣ дар идоракунии ташкилот. Назорат, мониторинги бенчмаркинг. Механизмҳо ва методҳои қабул ва амалисозии қарорҳои идоракунӣ. Идоракунии лоиҳаҳо; 10.12. Арзёбии идоракунии ташкилот ҳамчун системаи иҷтимоӣ ва иқтисодӣ. Меъёри арзёбии самаранокии идоракунӣ. Методҳо ва нишондиҳандаҳои арзёбии натиҷабархшии идоракунӣ мувофиқат менамояд.

Мубрамияти мавзуи таҳқиқот. Мутобиқи Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030, солҳои 2021-2025 марҳилаи рушди босуръат, ки ба ҷалби сармоягузориҳо асос ёфтааст, сурат мегирад. Дар ин марҳила дар соҳаи гидроэнергетика ислоҳоте, ки таъмини шароитҳои кори механизмҳои бозор фазои рақобатнокро барои фаъолияти мавҷуда ба вучуд меоваранд, ба анҷом мерасад. Ин давра барои пурра ба анҷом додани сохтмони ҶСК НБО “Роғун” ва таъмини истиқлолияти энергетикӣ кишвар марҳилаи калидӣ мебошад. Бозори мутавозуни интиқоли барқ дар минтақаи Осиёи Марказӣ ташкил дода шуда, ҳамкориҳои мутақобилан судманд дар ин самт фаъол гардонида мешавад.¹ Воқеан, дар марҳилаи нави рушд дар мамлакат як қатор хусусиятҳо ва шароити мусоид барои сармоягузорӣ дар сохтмони гидроэнергетикӣ рӯи кор омаданд, ки фазои сармоягузорию таҳким менамояд. Зер ҳуди бозори энергетикӣ, неруи барқ дар марҳилаи рушд қарор дорад, талабот ба ин неруи стратегӣ натавонанд дар дохили мамлакат, балки берун аз он меафзояд. Илова ба ин, истеҳсоли неруи барқ аз захираҳои бозтавлишаванда, яъне об ва истеҳсоли неруи барқи аз нигоҳи экологӣ тоза ба таълимоти рушди устувор рост меояд. Бинобар, дар Консепсияи гузариши Ҷумҳурии Тоҷикистон ба рушди устувор барои давраи солҳои 2007-2030, ки 1-уми октябри соли 2007 таҳти №500 бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардидааст, дурнамои рушди иқтисодии мамлакат дар пояи мавҷудияти иқтисодии бузурги гидроэнергетикӣ тарҳрезӣ шудааст ва инчунин, маҷмуи тадбирҳои, ки ба дастгирии сохтмони НБО-равона карда шудаанд, баррасӣ гардидааст. Вобаста ба ин принсипҳои асосии сиёсати сармоягузорию давлатӣ такмил меёбад, ки бояд ба болоравии сатҳу сифати самрабахши танзими давлатии фаъолияти сармоягузорию дар бахши гидроэнергетика мусоидат намояд. Соҳаи гидроэнергетикаи мамлакат аслан ба бахши давлатии иқтисодӣ дохил мешавад. Аз ин рӯ, яке аз воситаҳои танзими давлатии фаъолияти сармоягузорию дар бахши гидроэнергетика лоиҳаҳо ва барномаҳои сармоягузорию дохилӣ ва хориҷӣ бо низоми мукаммали ҳавасмандгардонӣ ташкил менамояд. Дар барномаҳои давлатии рушди соҳаи гидроэнергетика вазъи кунунии соҳаи сармоягузорӣ, шартҳои пешравии афзоиши сармоягузорӣ ва вазифаҳои ҳавасмандкунии онҳо, роҳҳои фароҳам овардани фазои мусоиди сармоягузорӣ, самтҳои асосии дастгирии давлатии фаъолияти сармоягузорӣ, шароити ташкилӣ ва ҳуқуқи сармоягузорию тавсиф мекунад. Арзиши амалии стратегияи давлатӣ, аз ҷумла, дар нақшаи мушаххаси тадбирҳои дар он мавҷудбуда барои дастгирии ҳуқуқи раванди самараноки сармоягузорӣ аз санадҳои

¹Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030. - Душанбе, 2016. – С. 27.

асосии қонунгузорӣ то дастурҳо ва тавсияҳои методӣ иборат аст. Аммо пешрафти татбиқи ин стратегияҳоро қонеъкунанда ҳисобидан мумкин нест. Ин ҳам ба коҳиш ёфтани ҳаҷми банақшагирифташудаи маблағгузорию тадбирҳои пешбинишудаи он ва ҳам ба сари вақт қабул нашудани қоидаҳои зарурӣ дахл дорад. Илова бар ин, ҳарчанд бахши электроэнергияи мамлакат зоҳиран барои сармоягузорию ҳам хоричӣ ва ҳам дохилӣ ҷолибият дорад. Азбаски, бахши мазкур дорои хавфу хатарҳои калон ва пешгӯинашаванда мебошад, фаъолгардии равандҳои самъагузорию суст менамояд. Барои бартараф намудани муаммоҳо ва монеаҳои дар боло зикршуда ва шароити номусоиди раванди сармоягузорӣ ба назари мо зарур аст, ки бояд методҳои ташкиливу иқтисодии идоракунии фаъолияти сармоягузорӣ дар соҳаҳои гидроэнергетика коркард намуд ва такмил дод. Ин муммоҳо муҳимияти мавзӯ ва сабаби интиҳоби таҳқиқоти диссертатсионӣ шуд. Аз ин ру, мавзуи интиҳобнамудаи унвонҷӯ Убайдуллозода Ғ.Х. мубрам буда, дорои аҳамияти муҳими назариявию методологӣ ва амалӣ мебошад.

Дараҷаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд:

- муқаррароти муаллифӣ доир ба мафҳуми "раванди сармоягузорӣ" ҳамчун объекти идоракунии равандӣ, ки зинаҳои гуногуни амалисозии фаъолияти сармоягузорию дар бар гирифта, ба марҳилаҳои зерин тақсим мешавад: ҷустуҷӯи захираҳои сармоягузорӣ (ҳам худӣ, ҷалбшуда ва қарзӣ); табдил додани захираҳо ба сармоягузориҳои асосӣ (харочот) ё раванди табдил додани сармоягузорӣ ба объекти мушаххаси фаъолияти сармоягузорӣ (худӣ сармоягузорӣ); табдил додани маблағҳои гузошташуда ба афзоиши арзиши сармоя, ки истеъмоли ниҳонии сармоягузориҳо ва гирифтани арзиши нави истеъмолиро тавсиф мекунад (дар шакли объектҳои мавриди истифода ва иншооти истеҳсолӣ); афзоиши арзиши сармоя дар шакли даромад (фоида), ки дар он ҳадафи ниҳонии сармоягузорӣ амалӣ мешавад;

- асоснок карда шудааст, ки соҳаҳои гидроэнергетика аслан ба бахши давлатии иқтисодиёт дохил мешавад ва вобаста бо хусусиятҳои асосии зерин бояд зери танзими фароғии давлатӣ қарор гирад: а) арзиши баланди сохтмони иншооти гидроэнергетикӣ, ки маблағи зиёдро талаб мекунаду ҷолибияти сармоягузорию хусусӣ хеле паст мебошад; б) ҳаҷми зиёди корҳо, ки ба муҳлати тӯлонии сохтмони иншоотҳои гидроэнергетикӣ оварда мерасонад. Бинобар он, зарур аст, ки барномаи давлатии дастгирӣ ва кафолати фаъолияти сармоягузорӣ дар он таҳия ва амалӣ карда шавад.

- вазъи сармоягузорӣ дар сохтмони иншооти гидроэнергетикӣ арзёбӣ гардида, оид ба имконияту захираҳои эҳтимолии рушди он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон итилооти нави илмӣ, ки ҳадафнокиву самаранокии сармоягузориро дар сохтмони иншооти бузурги гидроэнергетикӣ бо иштироки сармоягузори минтақавӣ аниқ менамояд, мавқеи бартарияти ҷумҳуриро дар бозори байналмилалӣ (минтақавӣ) бо неруи барқ фаъол мегардонад;

- самтҳои асосии такмили ҷанбаҳои ташкилию иқтисодии идоракунии сармоягузорӣ ва роҳҳои фаъолсозии он муқаррар карда шуданд, ки барои муаяйн ва мураттаб сохтани мушкilotи асосӣ ва ҳалли он, ки бо мушкilotи вазъи молиявии соҳаи гидроэнергетикӣ иқтисодиёт алоқаманд мебошад, мусоидат намояд;

- системаи вазъияти идоракунии ташаккули портфели сармоягузорӣ ҳамчун механизми ташкилии идоракунии фаъолияти сармоягузорӣ коркард карда шудааст, ки имкон медиҳад тавсияҳо оид ба интиҳоби ҷаври инструментҳои идоракунии сармоягузорӣ мувофиқи вазъи бозори сармоягузорӣ ташаккул ёбад.

Саҳми шахсии доктлаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот. Ҳамаи давраҳо ҷиҳати иҷрои нақшаи кори илмӣ, ба монанди: асоснок намудани мубрамияти мавзӯ, ҳадафи гузошташуда ва иҷрои вазифаҳои он бо иштироки бевоситаи муаллиф гузаронида шудааст. Муаллиф мустақилона тавсияҳои методиро доир ба такмили механизми идоракунии фаъолияти сармоягузорӣ ва лоиҳаҳои сармоягузори корхонаҳои гидроэнергетикӣ, механизмҳои ташкилии идоракунии портфел ва лоиҳаҳои сармоягузорӣ ва механизмҳои ташкилию иқтисодии татбиқи стратегияи рушди сармоягузори соҳаи гидроэнергетика пешниҳод намудааст.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Дар муқаддима мубрам будани рисолаи илмӣ асоснок гардида, сатҳи таҳқиқи кор, объект, предмет, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, асосҳои методологӣ ва назариявӣ, навгониҳои илмӣ, аҳамияти назариявӣ, амалӣ, хулоса ва натиҷаҳои таҳқиқот пешбинӣ гардидааст (саҳ 3-14).

Дар боби якум «**Асосҳои назариявии идоракунии фаъолияти сармоягузорӣ дар гидроэнергетика**» (саҳ 15-63). Уновонҷӯ аз фикру ақидаҳои олимони ватанию хориҷӣ васеъ истифода намуда асосҳои методологӣ ва назариявии кори илмиро пурра намудааст. Ҳамзамон муаллиф намудҳои фаъолияти сармоягузориро аз ҳамдигар ҷудо намуда формулаи сармоягузори худиро дар соҳаи нишон дода тавонистааст (саҳ.17).

Диссертант дар асоси таҳлилҳо барои ҷалби сармоягузори хориҷӣ, самаранокии татбиқи лоиҳаи сармоягузориро, ки ба сохтмони неругоҳи барқи обӣ марбут аст, сохтори мукамали нақшаи бизнес барои

сармоягузори молиявӣ дар сохтмони гидроэнергетикаро ба 8 қисмат чудо намуда, сипас талафот, хавф, зарар ва фоидаи онро бешбинӣ намудааст (саҳ.18-24).

Унвонҷӯ лизингӣ молиявӣ ва амалиётиро аз ҳам чудо намуда қайд намудааст, ки лизинги молиявӣ ба истехсолкунанда додани арзиши таҷҳизоти сохтмониро, ки аз ҷониби иҷорагир ҷазо дода мешавад ва лизингро дар бар мегирад. Дар лизингҳои молиявӣ муҳлати иҷораи техникаи сохтмонӣ ба давраи амортизатсия мувофиқат мекунад. Лизинги молиявӣ, инчунин, дорои номи пурра баргардонидани иҷора ё иҷораи амволи пурра мебошад. Ин маънои онро дорад, ки иҷорадеҳ дар давоми муҳлати шартнома тамоми арзиши амволро ба худ бармегардонад ва аз амалиёти лизингӣ фоида ба даст меорад (саҳ.27).

Диссертант қайд намудааст, ки нишондиҳандаи давраи баргардонидани сармоягузорӣ хеле сода ҳисоб карда мешавад ва ҳамзамон он як қатор камбудихо дорад, ки ҳангоми истифодаи он барои таҳлили лоиҳаҳои сармоягузорӣ бояд ба назар гирифта шаванд. Аввалан, он таъсири даромадҳои охириро ба назар намегирад. Дуюм, азбаски ин усул бар арзёбии дисконтӣ асос наёфтааст, он байни лоиҳаҳои, ки даромади якхела надоранд, балки тақсмоти гуногун дар давоми солҳо фарқ мекунад. Бо вучуди ин, як қатор ҳолатҳо мавҷуданд, ки дар онҳо истифодаи усуле, ки ба ҳисоб кардани давраи баргардонидани он асос ёфтааст, ягона роҳи мувофиқ буда метавонад. Аз ҷумла, ин ҳолатест, ки роҳбарияти корхона бештар ба ҳалли мушкилоти пардохтпазирӣ таваҷҷуҳ мекунад, на ба даромаднокии лоиҳа, яъне чизи асосӣ ин аст, ки сармоя ҳарчи зудтар баргардонда шавад. Усул, инчунин, дар ҳолате хуб аст, ки сармоягузориҳо бо дараҷаи баланди хавф алоқаманданд, аз ин рӯ, давраи баргардонидани он кӯтоҳтар бошад, лоиҳа камтар хатарнок аст. Ин ҳолат барои соҳаҳо ё фаъолиятҳои хос аст, ки ба эҳтимоли баланди тағйироти нисбатан босуръати технологӣ хосанд (саҳ.43).

Муаллиф ба таҳияи барномаи мақсадноки "Иқтисоди самараноки энергия" барои солҳои 2020 - 2025 ва барои оянда то соли 2050, ҳамчун яке аз муҳимтарин воситаҳои татбиқи стратегияи гидроэнергетикӣ мебошад диққати махсус додааст (саҳ.59).

Дар диссертатсия қайд гардидааст, ки гидроэнергетика асоси рушди комплекси энергетикӣи Ҷумҳурии Тоҷикистонро ташкил медиҳад, ки дар он корхонаҳои неруи барқро муттаҳид мегарданд. Гидроэнергетика, ки соҳаи пешбари комплекси энергетикӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад (саҳ.60).

Дар боби дуоум «Ҳолати муосири сармоягузорӣ ва идоракунии он дар соҳаҳои гидроэнергетикии Тоҷикистон» (саҳ.64-117).

Дар боби дуоум муаллиф ба ҳолати муосири сармоягузорӣ ва идоракунии он дар соҳаҳои гидроэнергетикии Ҷумҳурии Тоҷикистон диқати махсус дода қайд намудааст, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нигоҳи захираҳои гидроэнергетикӣ бой буда, истифодаи самараноки он таҳкими мавқеи мамлакатро дар арсаи байналмилалӣ афзун менамояд. Ба Тоҷикистон 1,3% захираи гидроэнергетикии ҷаҳон рост меояд. Аз ин рӯ, фаъолияти боэътимоди соҳаи энергетика шартӣ зарурии таъмини фаъолияти муътадили ҷомеа ва омили муҳимтарини рушди иқтисодӣ мебошад. Иқтисодии гидроэнергетикии ҷумҳурӣ, дар як сол метавон 527 миллиард кВт/соат неруи барқи обӣ истеҳсол намояд. Дар сохтори умумии манбаъҳои энергетикӣ Тоҷикистон, ҳиссаи неруи барқ беш аз 90 %-ро ташкил медиҳад (саҳ.65).

Ба ақидаи муаллиф рушди захираҳои гидроэнергетикии барқароршаванда яке аз афзалиятҳои аввалиндараҷаи рушди устувори иқтисодии кишвар мебошад. Энергияи обии барқӣ, ки дар неругоҳҳои барқи обӣ истеҳсол мешавад, дорои арзиши арзон ва экологии ҳамаҷаҳамаи ҳамаи усулҳои дастраси истеҳсоли энергия мебошад. Мувофиқи ҳисобҳои қисқиносии соҳа арзиши он 6-8 маротиба аз арзиши энергияи гармӣ пасттар аст (саҳ.66).

Дар диссертатсия қайд шудааст, ки дар раванди истеҳсол ва интиқоли он ба истеъмолкунандагон талафи энергияи барқ рӯй медиҳад, ки сабабҳои объективӣ (техникӣ) ва субъективӣ дорад. Дар мамлакат асосан талафоти энергетикӣ дар таҷҳизоти техникӣ ва технологӣ ва истеъмоли неруи барқ аз тарафи аҳоли ва субъектҳои иқтисодӣ сурат мегирад. Аз 19,7 млрд. кВт/соати неруи барқи истеҳсолшуда беш аз 41%-и он тавассути ХИБ -500 «НБО Норақ – ТАЛКО» интиқол дода мешавад, ки талафот дар он ҳамагӣ ба 0,5% баробар аст. Аммо талафот дар хатҳои дигари интиқоли он дар солҳои охир ба ҳисоби миёна 28%-ро ташкил додааст, ки ҳаҷми истифодаи он дар фасли зимистон баробар аст. Бинобар он пешгирӣ намудани талафоти неруи барқ роҳи муҳими паст намудани шиддатнокии норасоии неруи барқ мебошад. Ин раванд низ сармоягузори хосаро барои тармими шабакаҳои интиқол ва таъмини таҷҳизоти нерусарфкунандаро талаб менамояд (саҳ.69).

Диссертант қайд кардааст, ки хусусияти дигар ва тамоюли асосии рушд дар ин самт иборат аз муттаҳидсозии ширкатҳои миллӣ дар миқёси ҷаҳон дар асоси истифодаи инфрасохтори ҷаҳонӣ мебошад, ки КАСА- 1000 метавонад ба сифати мисоли он баромад кунад (саҳ.80).

Чуноне ки аз маълумоти расми 2.1 нишон медиҳад дар сармоягузориҳо иштироки фаъоли «Барқи Тоҷик» низ ба чашм мерасад. Дар давраи слҳои 2011-2021 ҳаҷми сармоягузориҳои он аз 0,45 до 6,1 млн. доллар афзудааст. Ин аз он шаҳодат медиҳад, ки «Барқи Тоҷик» ба як субъект ва ташкилоти фаъоли низоми гидроэнергетикии мамлакат табдил ёфта, фаъолияти худро вусъат дода, имконияти молиявии он сол аз сол боло рафта истодааст. Аммо соҳаи гидроэнергетика, ки сармоягунҷоиш ва илмгунҷоишаш хеле калон аст, бинобар он, ба сармоягузориҳои хориҷӣ ниёз дорад. Таҷҳизоти он аслан аз берун ворид мешавад. Бинобар он, дар давраи таҳлилшаванда сармоягузориҳои хориҷӣ аз 6,81 то 48,4 млн. долл. афзудааст (сах.82).

Муаллиф қайд кардааст, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таҳияи модели нави амалии идоракунии сармоягузорӣ эҳтиёҷ дорад ва вазифаи илми идоракунии аз таҳия намудани механизми илман асосноки идоракунии сармоягузорӣ иборат мебошад, ки ба хусусиятҳои давраи муосири рушди иқтисодиёти Тоҷикистон бо назардошти омилҳои воқеии манфии соҳавӣ, хавфҳои баланд, воситаҳои муосири таҳлил ва ояндабинӣ мувофиқ аст, асос меёбад (сах.114).

Дар боби сеюм «**Баланд бардоштани нақши идоракунии молиявӣ дар рушди соҳаи гидроэнергетика**» (сах.118-152).

Дар боби сеюм муаллиф баланд бардоштани нақши идоракунии молиявӣ дар рушди соҳаи гидроэнергетика ба таври мушахасу сахҳ мавриди тадқиқот қарор дода, қайд кардааст, ки дар солҳои истиқлолияти Ҷумҳурӣ ҷиҳати таъмини рушди соҳаи энергетика 34 лоиҳаи давлатии сармоягузорӣ ба маблағи 57,2 миллиард сомонӣ амалӣ карда шуд. Дар марҳилаи кунунӣ боз 17 лоиҳаи сармоягузориҳои давлатӣ ба маблағи 16,4 миллиард сомонӣ амалӣ мегардад. Дар даврони истиқлолияти Ҷумҳурӣ беш аз 2 ҳазор мегаватт иқтидорҳои нав ба кор андохта шуданд (сах.118).

Дар хулосаи диссертатсия унвонҷӯ қайд карда аст, ки зарурати танзими фарогири давлатии сармоягузорӣ дар соҳаи гидроэнергетика ба миён меояд. Пеш аз ҳама, зарурати таҳияи барномаи давлатии дастгирӣ ва кафолати фаъолияти сармоягузорӣ дар гидроэнергетика тақозо мешавад. Фаъолияти сармоягузорӣ бояд дар доираи татбиқи стратегияи гидроэнергетикии ҷумҳурӣ, ки ҳам як пайванди муҳими стратегияи амнияти энергетикӣ кишвар ва ҳам муайян намудани сиёсати давлатии энергетикӣ ҷумҳурӣ мебошад (сах.154).

Инчунин дар хулосаи диссертатсия унвонҷӯ қайд намудааст, ки соҳаи энергетика дар ҷумҳурии мо яке аз вазифаҳои стратегии муҳими давлатӣ мебошад, ба ҳамин хотир тамоюли рушди сармоягузорӣ ба ин соҳа

баръало аён аст. Зеро дар сурати мавчуд набудани ҷараёни устувори сармоягузорӣ, барои рушди дигар соҳаҳои иқтисодӣ мушкилот эҷод мегардад. Лоихаҳои сармоягузорӣ, ки ба татбиқи ҳадафҳои стратегии рушди кишвар, яъне расидан ба истиқлолияти энергетикӣ ва беҳтар намудани дастрасии аҳоли ба неруи барқ нигаронида шудаанд, мавқеи ҷуғрофии Тоҷикистон ба вусъати иқтидорҳои гидроэнергетикӣ мусоид буда, дар сурати зиёд гардидани ҳаҷми истехсоли неруи барқ ва содироти он ба хориҷи кишвар, иқтисодиёти миллии кишварамон равнақу ривоч ёфта, пурқувват ва қудратнок мегардад. Вобаста ба ин масъала, сарфи назар аз баъзе пешравиҳо дар соҳаи энергетика, чун дигар соҳаҳои хоҷагии халқи ҷумҳурӣ аз рӯи таҳлили маълумот мушкилот низ боқӣ мондааст. Аз ин рӯ, интихоб ва асосноккунии самтҳои стратегии инкишофи корхонаҳои энергетикӣ, ҳамзамон бо ҳаҷми сармоягузориҳои зарурӣ, таъмин намудани он коркарди механизмҳои нави ташкиливу иқтисодии идоракунии фаъолияти сармоягузорию тақозо менамояд (саҳ.155).

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия. Муқаррароти асосии диссертатсия дар чорабиниҳои илмиву амалӣ мавриди муҳокима қарор гирифта, баҳои мусбат гирифтаанд. Натиҷаҳои назариявӣ, методологӣ ва методие, ки дар диссертатсия ҷой доранд, аз тарафи муаллиф ба шакли маъруза дар конференсияҳои илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ ва ҷамоишҳои илмии Институти иқтисодиёт ва таҳқиқи системавии рушди кишоварзии Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон дар семинарҳои назариявӣ ва амалии шӯбаи омӯзиш ва мониторинги сармоягузорӣ дар КАС-и институти номбурда мунтазам мавриди муҳокима қарор меёфтанд.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшаванда. Муқаррароти асосӣ ва натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар 19 кори илмии муаллиф бо ҳаҷми умумии 7,25 ҷ.ч. нашр гардидаанд, ки аз онҳо 7 мақола ба маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон шомил мебошанд.

Сохтори ва ҳаҷми диссертатсия. Сохтори рисола мантиқ, тартиби таҳқиқот ва ҳаллии масъалаҳои гузошташударо инъикос менамояд. Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса ва номгуӣ адабиётҳои истифодашуда иборат аст, ки 201 сарчашмаро фаро мегирад. Ҳаҷми умумии диссертатсия 182 саҳифаро ташкил медиҳад, ки дорои 12 расм ва 21 ҷадвал мебошад.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Кори диссертатсионии Убайдуллозода Ғолиб Хонҷон дар мавзӯи «Такмили ҷанбаҳои ташкиливу иқтисодии идоракунии фаъолияти

инвеститсионӣ дар низоми гидроэнергетикаи Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.06.04. - Ташқи ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва ба бандҳои меъёрҳои дарёфти дараҷаи илмҳои номзади илмҳои иқтисодӣ, омодагии диссертатсия ва экспертизаи диссертатсия дар Шуроӣ диссертатсионӣ ва дигар талаботи Низомномаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки 30 июни соли 2021 таҳти № 267 тасдиқ шудааст, пурра ҷавобгу мебошад.

Хулоса, норасоӣҳо ва пешниҳодҳо ба кори диссертатсионӣ

Ба андешаи мо дар диссертатсияи тақризшаванда дар баробари ҷанбаҳои мусбат баъзе камбудҳои алоҳида, андешаҳои баҳсталаб ба назар мерасанд ва баъзеи онҳо лозим ба қайд мебошанд. Аз ҷумла:

1. Дар зербоби 1.1. хуб мешуд агар фикру ақидаҳои олимони хориҷӣ ва ватанӣ дар шакли ҷадвал пешниҳод мегардидаанд ва ба кори илмӣ алоқамандӣ мебошанд (саҳ 15-29).

2. Дар зербоби 1.3. агар таҷрибаи хориҷи идоракунии фаъолияти инвеститсионӣ гидроэнергетика бахшида мешуд аз манфиат ҳолӣ намебуд (саҳ 29-46).

3. Дар рӯйхати адабиётҳои истифодашуда ва саҳми олимони ватанӣ ки дар соҳаи идоракунии фаъолияти инвеститсионӣ гидроэнергетика саҳмдоранд номи муқарризони расмӣ оварда нашудааст.

4. Барномаҳои давлатӣ низ ба таври қандаю пароканда дар кори диссертатсионӣ ҷой дода шудааст вале барномаву концепсияҳо ва Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 кам ба назар мерасад.

6. Сохтори вазорати энергетика ва захираҳои об ва зерсохторҳои он дар шакли расм ё ҷадвал оварда нашудааст.

7. Дар кори диссертатсионӣ дурнамоӣ рушди сармоягузори энергетикӣ дар шакли ҷадвал ё расм оварда нашудааст.

8. Дар боб ё зербобҳои кори диссертатсионӣ равиши инноватсионии энергетика ё гидроэнергетика дарҷ нашудааст.

9. Дар бораи сармоягузори лизингӣ маълумот оварда шудааст, аммо саҳеҳтар фаҳмонда нашудааст, ки чи афзалият дорад нисбат ба дигар намуди сармоягузориҳо. Зербоби 3.1. кори диссертатсионӣ пурра дар бораи сармоягузори портфели бахшида шудааст, аммо номи зербоб тамоман дигар маъно дорад (саҳ 118-136).

10. Аз таҷрибаи давлатҳои дигар бар меояд ки шакли гузариши кластерӣ шакли рушдёр ва инноватсиониро фарогир мебошад хуб мешуд, ки яке аз зербобҳои диссертатсия ба он бахшида мешуд.

Аммо, эроду тавсияҳои зикршуда хусусияти тавсиявӣ дотша, ба баҳои мусбии диссертатсия таъсири худро намерасонад.

Хулосаи чамъбасти оид ба диссертатсия.

Автореферати диссертатсия ва мақолаҳои нашргардидаи муаллиф дар худ таркибу мухтавои асосии диссертатсия ва навгонии илмии онро ифода мекунад.

Диссертатсияи Убайдуллозода Ғолиб Хонҷон дар мавзӯи «Такмили ҷанбаҳои ташкиливу иқтисодии идоракунии фаъолияти инвестиционӣ дар низоми гидроэнергетикаи Тоҷикистон», аз рӯи ихтисоси 08.00.06.04. - Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва ба бандҳои меъёрҳои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ, қори илмӣ-таҳқиқотии анҷомёфта ба ҳисоб рафта, ба талаботи бандҳои 31-35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021 тахти № 267 тасдиқ шудааст, ҷавобгу буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.06 - Иқтисодиёт ва идоракунии тибқи самтҳои фаъолият (08.00.06.04 - Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо) мебошад.

Муқаризи расмӣ:

**доктори илмҳои иқтисодӣ,
профессор ректори Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон**

Қ.Х. Хушвахтзода

**Имзои Хушвахтзода Қ.Х.-ро
тасдиқ мекунам сардори раёсати
кадрҳо ва корҳои махсуси ДМТ**

Э.Ш. Тавқиев

Сурога: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ,
17. E-mail: kobil_barfieva@mail.ru. Телефон: (+992) 919-16-98-64.